

УДК 94(437.1/.2:477)+316.647.8

DOI <https://doi.org/10.32782/2307-7778/2025.2.26>**Мирослава ФІЛІПОВИЧ**

кандидат історичних наук, доцент, Почесний професор
 Балтійського науково-дослідного інституту проблем трансформації економічної сфери,
 м. Рига, Латвійська Республіка;
 доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності
 Академії рекреаційних технологій і права,
 вул. Карбишева, 2, м. Луцьк, Україна, 43016 (filmira@ukr.net)

Myroslava FILIPOVYCH

PhD in History, Associate Professor, Honorary Professor
 Baltic Research Institute for Economic Sector Transformation,
 Riga, Republic of Latvia;
 Associate Professor at the Department of Documentation and Information Activities,
 Academy of Recreational Technologies and Law,
 2 Karbysheva str., Lutsk, Ukraine (filmira@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3220-6746>

Researcher ID: GPW-7877-2022

Олександр ШЕМОНАЄВ

аспірант кафедри всесвітньої історії
 Волинського національного університету імені Лесі Українки,
 вул. Волі, 13, м. Луцьк, Україна, 43025 (polymorphnoe@gmail.com)

Oleksandr SHEMONAEV

Higher Education Student of the Department of World History
 Lesya Ukrainka Volyn National University,
 13 Volia str., Lutsk, Ukraine, 43025 (polymorphnoe@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-1184-0366>

ЕВОЛЮЦІЯ ЧЕСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ СТЕРЕОТИПІВ ВІД ХІХ СТ. ДО СЬОГОДЕННЯ

Анотація. У статті розглядаються культурно-наукові перетини українського та чеського народів у ХІХ–ХХ ст., що постають як важливий чинник формування спільної слов'янської ідентичності та інтелектуальних мостів між Центральною та Східною Європою. Особливу увагу приділено діяльності науковців яка є символом наукової співпраці двох народів. У тексті простежується спільність слов'янських мотивів, а також показано, як чеські дослідники виступали культурними амбасадорами України в європейському контексті, популяризуючи її спадщину та сприяючи діалогу між українською та чеською інтелектуальними традиціями. Застосовано історико-порівняльний та дискурс-аналіз, а також культурологічний підхід. Джерельну базу становлять: праці про панслов'янські ідеї ХІХ ст.; документи та спогади української еміграції в Чехословаччині; матеріали про Празьку весну та радянську інтервенцію 1968 р.; сучасні дослідження науковців Чехії та України. **Методологічна основа.** Матеріал підкреслює значення українсько-чеських взаємин як прикладу міжкультурної солідарності, що поєднує наукову діяльність, етнографічні студії та культурну дипломатію присвячену еволюції стереотипів у міжнаціональних контактах: від романтичних образів «слов'янського братства» у ХІХ ст., через амбівалентні уявлення ХХ ст., до сучасних стереотипів, що коливаються між культурною близькістю та політичними напруженнями. Стереотипи розглядаються як динамічні культурні образи, які можуть бути ресурсом для взаєморозуміння, але водночас містять ризик упереджень. Автори роблять **висновок**, що еволюція чесько-українських стереотипів від ХІХ ст. до сьогодення відобра-

жає зміну політичних контекстів: від романтичних образів «слов'янського братства» у XIX ст., через амбівалентні уявлення у XX ст. (еміграція, радянський досвід); соціальні контакти (еміграція, трудова міграція); культурні символи (пісня, працьовитість, свобода), до сучасних стереотипів, що коливаються між культурною близькістю та політичними напруженнями.

Ключові слова: українсько-чеські взаємини, фольклор, стереотипи, слов'янська спадщина, культурна солідарність.

THE EVOLUTION OF CZECH-UKRAINIAN STEREOTYPES FROM THE XIX CENTURY TO THE PRESENT

Abstract. *The article examines the cultural and scientific intersections of the Ukrainian and Czech peoples in the XIX–XX centuries, which appear as an important factor in the formation of a common Slavic identity and intellectual bridges between Central and Eastern Europe. Particular attention is paid to the activities of scientists, which is a symbol of scientific cooperation between the two peoples. The text traces the commonality of Slavic motifs, and also shows how Czech researchers acted as cultural ambassadors of Ukraine in the European context, popularizing its heritage and promoting dialogue between Ukrainian and Czech intellectual traditions. Historical-comparative and discourse analysis, as well as culturological approach, are applied. The source base consists of: works on pan-Slavic ideas of the XIX century; documents and memoirs of Ukrainian emigration in Czechoslovakia; materials about the Prague Spring and the Soviet intervention of 1968; modern research by scientists from the Czech Republic and Ukraine. **The methodological basis.** The material emphasizes the importance of Ukrainian-Czech relations as an example of intercultural solidarity that combines scientific activities, ethnographic studies and cultural diplomacy is devoted to the evolution of stereotypes in interethnic contacts: from romantic images of the “Slavic brotherhood” in the XIX century, through ambivalent ideas of the XX century, to modern stereotypes oscillating between cultural proximity and political tensions. Stereotypes are seen as dynamic cultural images that can be a resource for mutual understanding, but at the same time contain the risk of prejudice. The authors **conclude** that the evolution of Czech-Ukrainian stereotypes since the XIX century. to the present day reflects the change in political contexts: from romantic images of the “Slavic brotherhood” in the XIX century, through ambivalent ideas in the XX century. (emigration, Soviet experience); social contacts (emigration, labor migration); cultural symbols (song, hard work, freedom), to modern stereotypes oscillating between cultural proximity and political tensions.*

Key words: *Ukrainian-Czech relations, folklore, stereotypes, Slavic heritage, cultural solidarity.*

Актуальність. Стереотипи виступають не лише як упереджені судження, але й як культурні «ритуальні образи», що формують колективну пам'ять і визначають моделі взаємодії між народами. У сучасних умовах глобалізації та війни в Україні дослідження історичної динаміки стереотипів набуває особливого значення для розуміння міжслов'янських відносин.

Мета дослідження. Стаття присвячена аналізу трансформації чесько-українських стереотипів упродовж XIX–XXI ст.ст. Автори прагнуть простежити, як змінювалися уявлення про «іншого» в контексті політичних, культурних та соціальних зрушень, і як ці образи впливали на міжнаціональні контакти

Виклад основного матеріалу. Українців і чехів поєднує багатовікова історія контактів, культурні впливи та спільні цінності – від середньовічних союзів і міграцій до сучасної співпраці в освіті, науці та культурі. Українців і чехів об'єднує слов'янська спадщина, історичні контакти, культурні взаємовпливи та сучасна солідарність. Це робить їхні відносини не просто сусідськими, а глибоко переплетеними у спільній європейській історії.

Уже в середньовіччі українські князі та воїни брали участь у гуситських війнах, що свідчить про ранні політичні та військові контакти між двома народами. Як зазначав М. Грушевський, «гуситський рух мав відгомін і на українських землях, формуючи уявлення про релігійну свободу та братерство» [22].

У XIX ст. відбувалися міграційні процеси: чехи переселялися на українські землі (зокрема на Волинь), а українці шукали можливості навчання й праці у Празі. Це створювало спільні громади та культурні обміни [8].

Обидва народи належать до слов'янської мовної групи, що зумовлює схожість у фольклорі та традиціях. Наприклад, українські та чеські весільні пісні мають спільні мотиви – символіку хліба, вінка та колективного співу [6].

У науковій сфері важливим прикладом є діяльність археолога В. Хвойки, уродженця Чехії, який відкрив Трипільську культуру на території України. Його робота стала символом інтелектуального мосту між двома країнами [31].

Першими дослідниками українського фольклору були саме чеські науковці. К.-Ф.-В. Зап (1812–1871), етнограф, історик і публіцист, працюючи у Львові впродовж 1836-1845 рр., досліджував етнографію Галичини [2]. Його книги «Мандрівки і прогулянки по Галицькій землі» (1843–1844) та «Спогади зі Львова» (1845) стали своєрідними культурними репрезентаціями регіону для чеської громадськості. Карел-Ф.-В. Зап виступив як європейський науковий амбасадор: він ініціював участь українців Галичини у Слов'янському з'їзді в Празі (1848), активно працював у його українсько-польській секції та сприяв компромісу між делегаціями [29].

Найбільший внесок у вивчення й популяризацію українського фольклору зробив Ф. Ржегорж (1857-1899) – етнограф, літератор, дослідник народного побуту українців Галичини. Його називають «великим приятелем українського народу» [26]. Як слушно зазначав О. Колесса у праці «Погляд на історію українсько-чеських взаємин від X до XX в.» (Прага, 1924), науковий здобуток Ф. Ржегоржа є «відгомін широкій симпатії до українського народу» [24]. Учений зібрав значний корпус етнографічних матеріалів, які передав Чеському музеєві разом із бібліотекою українських творів, а також подарував товариству «Просвіта» у Львові свою чималу бібліотеку чеських авторів. Цей жест став актом культурної солідарності: українці й досі черпають із неї знання про чехознавство.

Сьогодні українців і чехів об'єднує прагнення до європейських цінностей. Чехія як член ЄС активно підтримує Україну на шляху інтеграції. Як зазначає чеський дослідник Я. Поспішил, «солідарність із Україною є не лише політичним актом, але й відображенням спільної слов'янської спадщини» [9]. У культурному вимірі це проявляється у спільних фестивалях, академічних програмах та мистецьких проєктах, що підкреслюють близькість менталітетів – гостинність, цінність сімейних традицій та прагнення свободи.

І хоча українців і чехів поєднує слов'янська спадщина, історичні контакти, культурні взаємовпливи та сучасна солідарність, ці спільності формують основу для подальшої інтеграції та взаємного збагачення культурних і наукових практик, однак наявність спільної історії не позбавляє її та суспільство мати певні стереотипи один до одного, які були сформовані під впливом різного роду подій та фактів.

Стереотипи у міжнаціональних контактах – це одночасно ресурс і ризик. Вони можуть допомогти швидко зрозуміти іншу культуру, але потребують критичного осмислення, щоб не перетворитися на джерело упереджень. У сучасному світі важливо розглядати їх як динамічні культурні образи, які змінюються залежно від історичного та соціального контексту. Наукові дослідження які вивчають стереотипи діляться на дві основні групи: 1) історіографічні джерела про національні стереотипи минулого та 2) мультидисциплінарні антології стереотипів пов'язані з сучасністю.

«Стереотипи – це ті картинки у свідомості, які ми приймаємо на віру» – писав американський журналіст В. Ліпман у книзі «Суспільна думка» (1922) [7]. Його визначення стало класичним: стереотипи – це спрощені образи, які допомагають людині орієнтуватися у складному світі. У міжнаціональних контактах вони виконують роль своєрідних «кодів», але водночас

можуть перетворюватися на джерело упереджень. Джон А. Армстронг у своїх дослідженнях звертав увагу на національний характер і національні стереотипи, що є важливими аспектами в політичному аналізі [1].

Слід зауважити, що як українські, так і чеські вчені приділяють значну увагу питанням пов'язаним зі стереотипами. Так, про особливості чеського національного стереотипу писала Б. Соукупова, походження стереотипів досліджувала Л. Венглова [13; 16]. Роль стереотипів в українській історії досліджувала М. Філіпович, а методам їх подолання присвячений доробок М. Степанової та інші [30; 33].

Українсько-чеські взаємини мають багатовікову історію: від середньовічних політичних контактів і культурних впливів до сучасної солідарності та співпраці. Вони формувалися як у напрямку «українці до чехів», так і «чехи до українців», створюючи двосторонній культурно-історичний діалог [27].

Дослідження історії та культури життя чехів в Україні здійснювали українські історики, етнографи й культурологи, особливо у контексті вивчення волинських чехів та міжслов'янських контактів. Українські дослідники систематично вивчали історію та культуру життя чехів, особливо у контексті волинських колоній [20]. Їхні праці стали основою для сучасних міжнародних проєктів, що інтегрують українську та чеську наукову традицію.

Дослідниця чехів на Волині С. Шульга закріпила образ чехів як важливого етнокультурного чинника Волині, показавши їхній внесок у розвиток освіти, господарства та культурної взаємодії. Її дослідження стали джерельною базою для сучасних українсько-чеських наукових проєктів, зокрема тих, що реалізуються під егідою Міністерства культури (НАКІ ІІІ, 2023-2030), присвячений історії та культурній спадщині чеських громад з України. До роботи залучені Національний музей, Національний архів та Академія наук Чехії. Праці С. Шульги допомагають критично осмислити стереотипи про чехів в українському середовищі від образу «освічених слов'ян» до «західного прикладу модернізації» [36].

Слід відзначити, що вплив на сприйняття чехами українців здійснювали такі події як, участь князів з українських земель у гуситських війнах (Федір Острозький, Сигізмунд Корибутович) стала символом ранньої політичної солідарності [21]; тимчасове володіння князя Костянтина Острозького містом Рудниця над Лабем (1567); навчання та праця українців у Празі, створення студентських громад і культурних осередків; активна участь українських інтелектуалів у слов'янських форумах у Празі, формування образу «слов'янського братства» [19].

Щодо поглядів українців на чехів, то вони формувалися через поширення чеської мови як мови спілкування у Східній Європі в пізньому Середньовіччі; зацікавлення чеських гуманістів культурою Галичини, що стало основою етнографічних досліджень; діяльність К.-Ф.-В Запа у Львові (1836-1845), популяризація української культури та ініціація участі українців у Слов'янському з'їзді (1848); етнографічна діяльність Ф.Ржегоржа: збір українського фольклору, передача матеріалів до Чеського музею та «Просвіти» [18].

У ХІХ ст. українці й чехи часто уявляли себе частиною «великої слов'янської родини», що мало романтичний ідеологічний характер чому утвердженню такої думки сприяли і фольклорні паралелі, як активно стали досліджуватися чеськими науковцями. Зокрема, вони наголошували, що весільні пісні, гаївки та обрядові символи (хліб, вінок, колективний спів) є спільними культурними кодами, які підкреслюють близькість традицій. Чеські етнографи, які досліджували український фольклор, закріплювали позитивні стереотипи про українців як «народ із багатою культурною спадщиною» [11; 12].

Ще більшому утвердженню близькості націй сприяло поширення ідей панславізму. Панславізм виник наприкінці ХVІІІ – на початку ХІХ ст. під впливом ідей Французької революції та німецького романтизму. Панславізм виник наприкінці ХVІІІ – на початку ХІХ ст., а термін

уперше вжив чеський історик Ян Геркель у 1826 р. Його метою було політичне й культурне об'єднання слов'янських народів на основі етнічної та мовної спорідненості. Символи: прапор усіх слов'ян та гімн «Гей, слов'яни» стали знаками цієї ідеології, закріплюючи образ єдності. Такі чеські діячі, як П. Шафарик та Ф. Палацький, пропагували ідею культурної єдності слов'ян. П. Шафарик (чеський історик і філолог) у праці «Слов'янські старожитності» (1837) писав про українців як про народ із «невичерпним джерелом пісенної творчості», що зберіг «чистоту слов'янської душі» попри поневолення [35]. Ф. Палацький (чеський політичний діяч) у промові на Слов'янському конгресі в Празі (1848) він наголошував на рівності слов'янських народів, але визнавав різні рівні їхнього розвитку [10].

Кирило-Мефодіївське братство (1845–1847) мріяло про федерацію слов'янських народів із центром у Києві. М. Костомаров (український історик) у «Книзі буття українського народу» (1846) описував ідеал федерації слов'янських народів, де Київ мав би стати духовним центром [25]. Загалом, слов'яни бачили себе як «родину народів», де кожен мав власну роль – від «старших братів» (росіян) до «молодших» (українців, словаків, хорватів).

У XIX ст. панславізм створив образ «слов'янського братства», де українців і чехів уявляли як природних союзників. Слід зазначити, про роль саме панславізму у формуванні такого стереотипного нарративу як «брати» – старші, менші. Його активно використовували російські слов'янофіли, які проголошували Росію «старшим братом» серед слов'янських народів, а інші слов'яни (українці, білоруси, південні слов'яни) трактувалися як «молодші брати». Росія мала виступати «старшим братом», який веде «молодших» слов'ян до єдності та визволення від іноземного панування. Хоча сьогодні зрозумілим стає абсурдність такого сприйняття, коли поневолювач веде поневолених до волі. Однак, попри явну абсурдність цього визначення, цей нарратив буде панівним протягом всього XX ст., і особливо нав'язливим у час російсько-української війни XXI ст.

Чехи, під впливом панславістської ідеології також сприймали українців у XIX ст. як «молодших братів» із багатою фольклорною традицією, українці асоціювалися з піснями, танцями, барвистим одягом – «поетичний народ», але без сильної державності, селянська нація: прості селяни, близькі до землі, але неорганізовані у політичному сенсі, символ «чистої слов'янської душі», яка ще не зіпсована західними впливами.

Українці чехів сприймали як народ, що зумів відстояти мову й літературу попри німецький тиск у Габсбурзькій імперії, як освічених, організованих слов'ян, і тому ставилися до них як до прикладу для наслідування; чехи були прикладом дисципліни та політичної активності; вони здавалися більш «європейськими» слов'янами, які вже інтегровані в культурний простір Заходу.

Водночас в обох народів виникали побоювання щодо домінування «старшого брата» (передусім Росії), що формувало стереотипи про нерівність у «братстві». При тому, слід зазначити, що І. Франко критично оцінював панславізм, вказуючи на його використання імперіями (Австрійською та Російською) як інструменту централізації та політичного контролю [34].

Панслов'янські ідеї сформували стереотипи про єдність і братерство слов'янських народів і породжувало стереотипи про «спільну долю» та «єдину культуру», хоча реальні контакти були обмежені, але водночас закріпили амбівалентні уявлення про домінування та залежність. Для українців і чехів вони стали частиною культурної пам'яті, яка сьогодні осмислюється критично: як ресурс для діалогу, але й як потенційний ризик політичних маніпуляцій.

У XX ст. стереотипи між українцями та чехами були двосторонніми, поєднуючи елементи солідарності й патерналізму: чехи часто бачили українців як «молодшого брата» або аграрну націю, але також як народ-визволитель; українці сприймали Чехословаччину як демократичний взірець і центр освіти, водночас формувалися образи «радянської» чи «нестабільної»

України – ці уявлення еволюціонували під впливом міграції, культурних контактів і політичних криз.

Взаємні уявлення формувалися на тлі міграційних потоків, освітніх зв'язків і політичних подій (Першої світової, міжвоєнного періоду, Празької весни, періоду після розпаду СРСР) та відображалися в публічній думці й культурних практиках [17].

Чеські інтелектуали й політики іноді сприймали український національний рух як щирий, але менш організований порівняно з чеським; це поєднувалося з симпатією й певним наставницьким тоном [4]. Образ аграрної, «сільської» України протиставлявся уявленню про більш урбанізовані чеські землі; такий стереотип підсилювався економічними відмінностями і міграційними враженнями [23]. У міжвоєнний і особливо в післявоєнний період Україну часто отожднювали з радянською владою та політичними кризами, що спрощувало сприйняття національної самобутності.

У той же час, українців сприймали Чехословаччину як демократичний взірець: для багатьох українських інтелектуалів і студентів міжвоєнної доби Чехословаччина була символом свободи, освіти й модернізації; Прага приваблювала українську молодь і діячів культури [28]. Українські громади в Чехословаччині створювали образ освічених інтелектуалів і культурних діячів, що коригувало селянські стереотипи й сприяло культурним обмінам [5].

Друга світова війна та окупація Чехословаччини СРСР призвела до різкої зміни настроїв. Апогеєм цих змін стала Празька весна (1968), яка дала чехам досвід співстраждання з народами, що зазнавали радянських репресій, і сприяла співставленню з українським досвідом репресій; це поступово послаблювало чисто радянські кліше про Україну.

У зв'язку зі значною міграцією українців в Чехію після розпаду СРСР чехи стали асоціювати українців переважно з ручною працею, будівництвом і послугами [14; 15]. Починають вкорінюватися стереотипи щодо українців пов'язані з трудовими мігрантами, культурними відмінностями та різними способами життя.

В очах частини чеського суспільства українці стали символом «дешевої робочої сили» і іноді сприймалися як загроза внутрішньому ринку праці. Водночас сформувався стереотип про українця як більш працьовитого та командного походження, ніж чеського. Українців часто сприймали як людей, які приїжджають на роботу, готові виконувати фізично важкі та низькооплачувані роботи [32].

Загалом у кінці ХХ ст. формуються нові стереотипи про чехів та українців. Так, серед українців панує уявлення, що чехи цінують індивідуальність і особисту свободу, тоді як чехи сприймають українців, які акцентуються на сімейних зв'язках і громадському житті [3]. Відносини з батьківщиною у українців вважають більш патріотичними та історично орієнтованими, ніж чехів. Розпочинаючи з 1991 р. та особливо після Євромайдану і російської агресії чеські уявлення дедалі частіше включали образ України як борця за свободу і «героїчної нації», хоча стереотипи про нестабільність і корупцію зберігалися в медіа й публічних дискусіях.

Після 2022 р. образ українців у Чехії змінився – солідарність зросла, але водночас зросла і напруга через велику кількість біженців. Українці, з одного боку, цінуються за їхню старанність і стійкість, з іншого – стигматизовані як «чужий елемент» у чеському середовищі. Загалом стереотипи ХХ ст. були змішаними – від патерналізму й упереджень до щирої солідарності; їхня трансформація показує, що тривалі міжлюдські контакти й спільні політичні виклики сприяють переходу від кліше до партнерства.

Висновки: Еволюція чесько-українських стереотипів від ХІХ ст. до сьогодення відображає зміну політичних контекстів: від романтичних образів «слов'янського братства» у ХІХ ст., через амбівалентні уявлення у ХХ ст. (еміграція, радянський досвід); соціальні контакти (еміграція, трудова міграція); культурні символи (пісня, працьовитість, свобода), до сучасних

стереотипів, що коливаються між культурною близькістю та політичними напруженнями. Історична пам'ять обох народів стає ресурсом для партнерства, а стереотипи – поступово трансформуються у позитивні образи. Безпосередні контакти (освіта, культура, міграція) довели свою силу в руйнуванні стереотипів; академічні й культурні проекти зміцнюють позитивний образ партнера й союзника. Однак, важливо розрізнати радянський політичний вплив і національну ідентичність України, щоб уникати спрощень у публічній дискусії.

Література:

1. Armstrong J. National Character and National Stereotypes. *Society*, Vol. 33, Issue 2, Jan/Feb 96 1996.
2. Bilavych H., Fedchyshyn N. The Haivka Folklore of Western Ukraine: From the Days of František Řehoř's Ethnographic Research to Now. *Slavia Orientalis*. Tom LXXIII, № 4. 2024.
3. Česká zahraniční politika a solidarita s Ukrajinou. Brno: Masaryk University Press. 2021.
4. Holubec S. Czech Republic – 'Putler' or Banderists? Czech Reactions to the Events in Ukraine. URL: <https://cultures-of-history.uni-jena.de>
5. Kobzová P. The Czech Republic through the eyes of Ukrainians. <https://czasopisma.marszalek.com.pl>
6. Kovář J. Slavic wedding traditions: Comparative ethnographic study. Prague: Charles University Press. 2018
7. Lippmann W. Public Opinion. New York: Harcourt, Brace and Company, 1922. URL: <https://archive.org/details/publicopinionhar0000walt>
8. Magocsi P. A History of Ukraine: The Land and Its Peoples. Toronto: University of Toronto Press, 2010.
9. Pospíšil J. Czech foreign policy and solidarity with Ukraine. Brno: Masaryk University Press. 2021.
10. Projev Palatskyje F. na slovanském kongresu. Praha, 1848. <https://ceskadigitalniknihovna.cz>
11. Řehoř F. Ukrajinský folklór ve sbírkách Českého muzea. Praha, 1880. <https://ceskadigitalniknihovna.cz>
12. Rzhigorzh F. Etnografické materiály z Haliče. Pražský: Národní muzeum. 1899. URL: <https://ceskadigitalniknihovna.cz>
13. Soukupová B. Český národněpolitický stereotyp Rakouska, Němce a Německého Žida před sto lety. Pohled etnologie. Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. *Brno: Etnologický ústav AV ČR*, 2001, str. 57.
14. Stereotypes and Generalizations about the Czech People URL: <https://www.pragueczechtravel.com>
15. The most common stereotypes about Ukrainians in Europe: dispelling myths. URL: <https://visitukraine.today>
16. Uhlíková L. Několik poznámek ke vzniku a zániku etnických stereotypů. Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů. *Brno: Etnologický ústav AV ČR*, 2001.
17. Ukrainians in the Czech Republic. <https://en.wikipedia.org/wiki>
18. Zap K. Etnografické studie ve Lvově. Lvov, 1845. <https://ceskadigitalniknihovna.cz/>
19. Бевзюк Є. Інтеграційна ідея на Слов'янському конгресі в Празі 1848 року. *Науковий вісник УжНУ*, 2018.
20. Березюк О. Чехи на Волині: історія та сучасність. 2014.
21. Верига В. Нариси з історії України. Львів: Світ, 1996.
22. Грушевський М. Історія України-Руси. Т. 6. Київ: Наукова думка. 1995.
23. Ковальчук І. Слов'янські весільні традиції: порівняльний етнографічний аналіз. Київ: Інститут мистецтвознавства. 2018.
24. Колесса О. Погляд на історію українсько-чеських взаємин від Х до XX в. Прага, 1924. URL: <https://litdiaspora.org.ua/ukrainika>
25. Костомаров М. Книга буття українського народу. Київ: НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2015.
26. Мольнар М. Франтішек Ржегорж – великий друг українського народу (До питання чехословацько-українських зв'язків). *Дукля*, 1956, № 3.
27. Наваловський М. Українці і слов'янський конгрес у Празі 1848 року. Харків, 1930. <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000025960>
28. Салата О. Виставкова діяльність українців у Чехословаччині у 1920-х і 1930-х роках як важливий інструмент популяризації культури та історії. *Наукові статті Вінницьі Михайла Коцюбинського державного педагогічного університету. Історія*, 53. 2025.

29. Стеблій Ф. Зап (Зар) Карел-Франтішек-Владіслав. [в:] Україна в міжнародних відносинах. *Енциклопедичний словник-довідник, вип. 5: Біографічна частина: А-М, відп. ред. М.М. Варварцев*, Київ 2014.
30. Степанова Н. STOP-стереотипи: методи їх подолання в українському суспільстві. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2024.
31. Субтельний О. Україна: Історія. Київ: Либідь. 2009.
32. Ткаченко І. Історичні ретроспектива взаємин України з Чеською Республікою. URL: <https://ipriend.gov.ua>
33. Філіпович М. Історичні стереотипи та міфологічні нарації у публічній історії. *Public history: selected issues: Collective monograph*. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2024.
34. Франко І. Два панславізми. *Зібрання творів у 50-ти томах. Т. 46. Кн. I.: Історичні праці (1883–1890)*. К.: Наукова думка, 1985. С. 435–437.
35. Шафарик П. *Slavic Antiquities*. Москва, 1847. URL: https://archive.org/details/2-1_shafarik_slavic/page/1/mode/2up
36. Шульга С. Чехи в Західній Волині: етносоціокультурні трансформації (60-і роки XIX – середина XX століть). Дис. д.і.н.: 07.00.01; 07.00.02. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Інститут народознавства НАН України. Львів, 2018.

References

1. Armstrong, J. (1996). National character and national stereotypes. *Society*, 33(2), 15–22.
2. Bilavych, H., & Fedchyshyn, N. (2024). The Haivka folklore of Western Ukraine: From the days of František Řehoř's ethnographic research to now. *Slavia Orientalis*, 73(4), 455–472.
3. Masaryk University Press. (2021). *Česká zahraniční politika a solidarita s Ukrajinou*. [Czech Foreign Policy and Solidarity with Ukraine] Brno: Masaryk University Press.
4. Holubec, S. (n.d.). Czech Republic – Putler or Banderists? Czech reactions to the events in Ukraine. Retrieved from: <https://cultures-of-history.uni-jena.de>
5. Kobzová, P. (n.d.). The Czech Republic through the eyes of Ukrainians. Retrieved from: <https://czasopisma.marszalek.com.pl>
6. Kovář, J. (2018). *Slavic wedding traditions: Comparative ethnographic study*. Prague: Charles University Press.
7. Lippmann, W. (1922). *Public opinion*. New York: Harcourt, Brace and Company. Retrieved from: <https://archive.org/details/publicopinionhar0000walt>
8. Magocsi, P. (2010). *A history of Ukraine: The land and its peoples*. Toronto: University of Toronto Press.
9. Pospíšil, J. (2021). *Czech foreign policy and solidarity with Ukraine*. Brno: Masaryk University Press.
10. Palacký, F. (1848). *Projev na slo[ⁱⁿ CZ]vanském kongresu*. Praha. Retrieved from: <https://ceskadigitalniknihovna.cz>
11. Řehoř, F. (1880). *Ukrajinský folklór ve sbírkách Českého muzea*. Praha. Retrieved from: <https://ceskadigitalniknihovna.cz>
12. Rzhigorzh, F. (1899). *Etnografické materiály z Haliče*. Praha: Národní muzeum. Retrieved from: <https://ceskadigitalniknihovna.cz>
13. Soukupová, B. (2001). Český národněpolitický stereotyp Rakouska, Němce a Německého Žida před sto lety. In *Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů*, pp. 57–72. Brno: Etnologický ústav AV ČR.
14. Stereotypes and generalizations about the Czech people. (n.d.). Retrieved from: <https://www.pragueczechtravel.com>
15. The most common stereotypes about Ukrainians in Europe: Dispelling myths. (n.d.). Retrieved from: <https://visitukraine.today>
16. Uhlíková, L. (2001). Několik poznámek ke vzniku a zániku etnických stereotypů. In *Etnické stereotypy z pohledu různých vědních oborů* (pp. 73–85). Brno: Etnologický ústav AV ČR.
17. Ukrainians in the Czech Republic. (n.d.). In Wikipedia. Retrieved from: <https://en.wikipedia.org/wiki>
18. Zap, K. (1845). *Etnografické studie ve Lvově*. Lvov. Retrieved from: <https://ceskadigitalniknihovna.cz>

19. Bevziuk, Ye. (2018). Intehratsiina ideia na Slovianskomu konhresi v Prazi 1848 roku [Intehratsia's idea at the Slavonic Congress in Prague in 1848]. *Naukovyi visnyk UzhNU*. [in Ukrainian].
20. Bereziuk, O. (2014). Chekhy na Volyni: istoriia ta suchasnist. [Czechs in Volyn: history and modernity]. [in Ukrainian].
21. Veryha, V. (1996). *Narysy z istorii Ukrainy* [Essays on the history of Ukraine]. Lviv: Svit. [in Ukrainian].
22. Hrushevskyyi, M. (1995). *Istoriia Ukrainy-Rusy* [History of Ukraine-Rus] (Vol. 6). Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
23. Kovalchuk, I. (2018). *Slovianski vesilni tradytsii: porivnialnyi etnografichnyi analiz*. [Slavic Wedding Traditions: Comparative Ethnographic Analysis]. Kyiv: Instytut mystetstvoznavstva. [in Ukrainian].
24. Kolessa, O. (1924). *Pohliad na istoriiu ukrainsko-cheskykh vzaiemyn vid X do XX v.* [A look at the history of Ukrainian-Czech relations from the X to the XX centuries]. Praha. Retrieved from: <https://ltdiaspora.org.ua/ukrayinika> [in Ukrainian].
25. Kostomarov, M. (2015). *Knyha buttia ukrainskoho narodu* [The Book of Genesis of the Ukrainian People]. Kyiv: NBU im. Yaroslava Mudroho. [in Ukrainian].
26. Molnar, M. (1956). *Frantisek Rzhedorzh – velykyi druh ukrainskoho narodu (Do pytannia chekhoslovatsko-ukrainskykh zviazkiv)* [František Řehoř – A Great Friend of the Ukrainian People (On the Issue of Czechoslovak-Ukrainian Relations)]. *Duklia*, 3, 45–56.
27. Navalovskyi, M. (1930). *Ukraintsi i slovianskyi konhres u Prazi 1848 roku*. [Ukrainians and the Slavic Congress in Prague in 1848]. Kharkiv. Retrieved from: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000025960> [in Ukrainian].
28. Salata, O. (2025). *Vystavkova diialnist ukraintsiv u Chekhoslovachchyni u 1920-kh i 1930-kh rokakh yak vazhlyvyi instrument populiaryzatsii kultury ta istorii* [The exhibition activity of Ukrainians in Czechoslovakia in the 1920s and 1930s as an important tool for popularizing culture and history]. *Naukovi statti Vinnytsi Mykhaila Kotsiubynskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu*. *Istoriia*, 53, 112–130. [in Ukrainian].
29. Steblii, F. (2014). *Zap (Zap) Karel-Frantisek-Vladislav*. In M. M. Varvartsev (Ed.), *Ukraina v mizhnarodnykh vidnosynakh. Entsyklopedychnyi slovnyk-dovidnyk* (Vol. 5, pp. 25–27). Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
30. Stepanova, N. (2024). *STOP-stereotypy: metody yikh podolannia v ukrainskomu suspilstvi* [STOP-stereotypes: methods of overcoming them in Ukrainian society]. Kyiv: Akademiia ukrainskoi presy, Tsentri vilnoi presy. [in Ukrainian].
31. Subtelnyi, O. (2009). *Ukraina: Istoriia*. [Ukraine: History] Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].
32. Tkachenko, I. (n.d.). *Istorychni retrospektyva vzaiemyn Ukrainy z Cheskoiu Respublikoiu* [Historical Retrospectives of Ukraine's Relations with the Czech Republic]. Retrieved from: <https://ipiend.gov.ua> [in Ukrainian].
33. Filipovych, M. (2024). *Istorychni stereotypy ta mifolohichni naratsii u publichnii istorii* [Historical Stereotypes and Mythological Narratives in Public History]. In *Public history: Selected issues: Collective monograph*. Riga: Baltija Publishing.
34. Franko, I. (1985). *Dva panslavizmy* [Two Pan-Slavisms]. In *Zibrannia tvoriv u 50-ty tomakh* (Vol. 46, pp. 435–437). Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
35. Šafárik, P. (1847). *Slavianskye drevnosti*. [Slavic Antiquities]. Moskva. Retrieved from: https://archive.org/details/2-1_shafarik_slavic/page/1/mode/2up [in Russian].
36. Shulha, S. (2018). *Chekhy v Zakhidnii Volyni: etnosotsiokulturni transformatsii (60-i roky XIX – seredyna XX stolit)* [Czechs in Western Volhynia: Ethnosocio-Cultural Transformations (60s of the XIX – Middle of the XX Centuries)]. (Doctoral dissertation). Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Kryp'iakevycha NAN Ukrainy. [in Ukrainian].

Стаття надійшла 01.10.2025

Стаття прийнято 20.10.2025

Стаття опублікована 22.12.2025